

Herrhattar

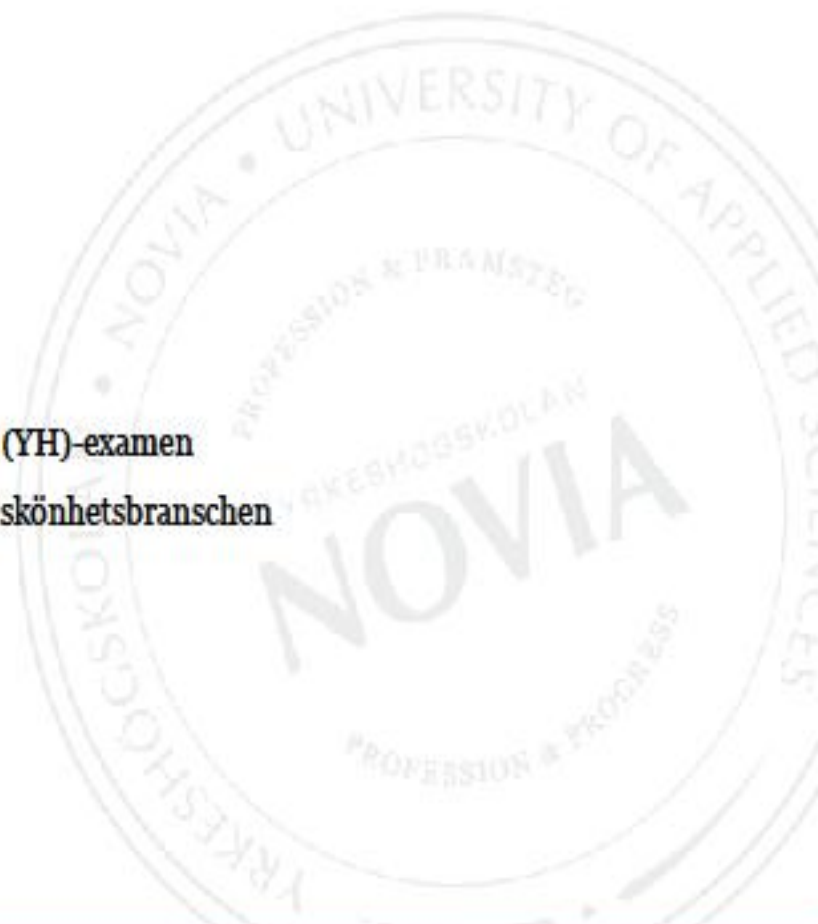
- **En kvalitativ undersökning om herrhattens historia**

Jennie Ekholm

Examensarbete för estenom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för skönhetsbranschen

Vasa hösten 2011

EXAMENSARBETE

Författare: Jennie Ekholm

Utbildningsprogram och ort: Skönhetsbranschen, Vasa

Handledare: Anna-Lotta Mörk
Erja Halmesmäki-Hansson

Titel: Herrhattar – En kvalitativ undersökning om herrhattens historia

---

Hösten 2011   Sidantal 42   Bilagor 0

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att redogöra för herrhattens historia. Jag har valt att fördjupa mig i sex specifika hattars historia och dessa är cylinderhatt, bowler, trilby, basker, panamahatt och stetsonhatt. Hattarna har jag valt för att de hör till historiens mest inflytelserika hattar och de är sådana som man känner igen ännu idag. De sex hattarna har en så stark tradition att det ger vilken person eller karaktär som helst en mycket klar association. Jag vill att estenomer och andra yrkesmänniskor inom branschen skall kunna dra nytta av studien.

I utgångspunkterna tas huvudbonader genom olika tidsepoker och de specifika hattarnas historia upp. I bakgrunden behandlas modist- och hattmakaryrket allmänt. Bildkomposition och kända hattmakare presenteras som bakgrund för arbetet. Som datainsamlingsmetod har dokumentstudier och fotografering valts och bildanalys som dataanalysmetod.

Resultatet redogörs enligt de sex hattarna. I bilderna har jag valt att analysera bilduppbyggnad, rekvisita och hatten. Bilderna berättar hattarnas historia genom mina ögon. Slutsatserna syns i bilderna.

Språk: Svenska   Nyckelord: herrhattens historia, modister, hattmakare

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Jennie Ekholm
Degree Programme: Beauty and cosmetics, Vaasa
Supervisors: Anna-Lotta Mörk
Erja Halmesmäki-Hansson

Title: Men's hats – a study on the history of men's hats

Fall 2011   Number of pages 42   Appendices 0

Summary

The aim on this study is to show the history of men's hats. I have chosen six specific hats whose history I've presented and these hats are top hat, bowler, trilby, beret, panamahat and stetsonhat. These are chosen because of their historical significance and the fact that they are recognizable yet today.

The starting points include headgear from different eras and the history of the hats I've chosen. The background theory includes a general description of the profession of milliners and hatters and a presentation of famous hatters. Image composition is also presented in the background theory. As data collection methods are document studies and photography chosen and image analysis as data analysis method.

The results are presented in six chapters, one for each hat. In the pictures I have analyzed composition, props and the hat. The pictures reveal the history of the hats from my point of view.

Language: Swedish   Key words: history of men's hats, hatters, milliners

---

Innehåll

1 Inledning	1
2 Syfte	3
3 Arbetets utgångspunkter	4
3.1 Huvudbonader genom olika tidspoker	4
3.2 Cylinderhattens historia	7
3.3 Bowlerns historia	9
3.4 Trilbyns historia	9
3.5 Baskerns historia	10
3.6 Panamahattens historia	12
3.7 Stetsonhattens historia	14
4 Arbetets bakgrund	15
4.1 Modister och hattmakare	15
4.2 Coco Chanel	16
4.3 Borsalino	17
4.4 Kangol	17
4.5 Philip Treacy	18
4.6 Bildkomposition	18
5 Tidigare forskning	20
6 Arbetets genomförande	24
6.1 Dokumentstudier	24
6.2 Fotografering	25
6.3 Bildanalys	25
6.4 Arbetets praktiska genomförande	27
7 Resultatredovisning och tolkning	28
7.1 Cylinderhatt	28
7.2 Bowler	30
7.3 Trilby	32
7.4 Basker	34

7.5 Panama.....	35
7.6 Stetson.....	37
8 Kritisk granskning	39
9 Diskussion	41
Litteratur	

1 Inledning

Huvudbonader har funnits i all tid. Den har varit ett skydd mot väder och vind, ett sätt att visa social status och att visa rang inom det militära och i religiösa samfund. I många århundraden har det varit totalt oacceptabelt att inte bära hatt. I vår tid används inte hatt så ofta och använder man hatt så känner man sig lite udda.

Hatten är mycket kraftfull. Lenius (1999, 165) anser att hatten är det mest kraftfulla av våra kläder och att ingen uniform är fulländad utan hatt. I viss mån kanske vårt samhälle är helt tvärtom men i historien har det fungerat så. För bara 60-70 år sedan var hatten ett måste, sedan kom frigörelsen och då skulle man absolut inte bära hatt. De sista tiotals åren har den sportiga skärmmössan varit ett vardagsplagg som inte hör ihop med fest. Kanske vi börjar komma hela vägen runt nu och hatten kommer tillbaka. Utan måsten eller stränga regler, bara som ett komplement till ens stil och ett sätt att uttrycka sig.

Hattar har alltid fascinerat mig. Jag tycker om att bära hatt, jag tycker om när andra bär hatt och gillar att hattarna har kommit tillbaka på modet. Nuförtiden vet folk lite om hattar, sådant som har varit självklart för våra äldre släktingar. Estenomer skulle ha användning av att få mera kunskap om hattar och jag tror att i den nära framtiden kommer det att vara ännu mera aktuellt. Jag vill ta fram hatten i rampljuset igen och med tanke på att hatten har gjort sin comeback i många designers kollektioner, så tycker jag att detta är ett passande tillfälle.

Tidningen *Elle* rapporterar i sin trendbibel höst/vinter 2011/2012, 25 att hatten är en viktig detalj som har blivit huvudsaken i höstkollektionerna. Hattmodellerna som gäller denna höst är fedora, Borsalino, gubbhatt och slokhatt, enligt Elle. Tre av dessa hattar är ursprungligen herrhattar men de är högsta modet för kvinnor just nu. Därför har jag valt att fokusera på herrhattar, historien bakom dessa som görs för kvinnor idag.

Syftet med denna studie är att redogöra för herrhattens historia. Jag har valt att fördjupa mig i sex specifika hattars historia och dessa är cylinderhatt, bowler, trilby, basker, Panamahatt och Stetsonhatt. Hattarna har jag valt för att de hör till historiens mest inflytelserika hattar och de är sådana som man känner igen ännu idag. De sex hattarna har en så stark tradition att de ger vilken person eller karaktär som helst en mycket klar

association. Jag vill att estenomer och andra yrkesmänniskor inom branschen skall kunna dra nytta av studien.

2 Syfte

Syftet med denna studie är att redogöra för herrhattens historia. Jag har valt att fördjupa mig i sex specifika hattars historia och dessa är cylinderhatt, bowler, trilby, basker, Panamahatt och Stetsonhatt. Hattarna har jag valt för att de hör till historiens mest inflytelserika hattar och de är sådana som man känner igen ännu idag. De sex hattarna har en så stark tradition att de ger vilken person eller karaktär som helst en mycket klar association. Jag vill att estenomer och andra yrkesmänniskor inom branschen skall kunna dra nytta av studien.

3 Arbetets utgångspunkter

I detta kapitel har jag redogjort för hattens historia genom olika tidsepoker. Det är ett kortfattat första kapitel som ger en överblick av hattens utveckling och ställning. I detta kapitel har jag presenterat både herr- och damhattar på grund av att herr- och dammodet oftast gick hand i hand. Jag har även fördjupat mig på sex olika hattar och de fotograferades för resultatet.

3.1 Huvudbonader genom olika tidspoker

I det forntida Egypten (3000 f.Kr - 500 f.Kr) bar drottningarna och faraonerna höga huvudbonader smyckade med kungliga kännetecken. Det vanliga folket bar många hårsmycken såsom diadem och pannband. Under antikens Grekland (700 f.Kr-150 f.Kr), antikens Rom (700 f.Kr – 476 e.Kr) och Bysans (ca. 300-1450) använde man inte hattar alls utan istället diadem, pannband och smycken i håret. (Uusivirta, 1982, 5-21)

Under tidig medeltid (ca. 800-1200 e.Kr) kom pillerasken. Pillerasken är en låg hatt och man använde en duk att knyta under hakan för att täcka håret. Flickornas hår fick hänga fritt men de gifta kvinnornas hår skulle täckas med en slöja. Männens bar en kåpa med huva, men även en platt filthatt liknande den som kvinnorna använde. På senare medeltid (ca. 1200-1500 e.Kr) fanns det otaliga typer av hattar, både med slöja och utan. Höga filthattar och henninbonader var populära hos männen som hade kortare hår vid denna tid. De dyrbara huvudbonaderna tillverkades av sammet och brokad. De flesta huvudbonaderna täckte hela frisyren för att håret inte skulle synas. Det blev till och med modernt hos båda könen att raka håret vid tinningarna. (Uusivirta, 1982, 23-25)

Renässansen pågick från ca 1480 till 1620. Under den tidiga renässansen föll henninbonaderna allt mer bort och den spetsiga siluetten ändrades till en mera horisontell linje. För männen var hattarna viktiga och de vanligaste var baretter, enkla huvor och toppmössor av filt eller sammet, dock mera dekorativa än förut. När högrenässansen kom skulle håret fortsättningsvis täckas och gömmas under turbanliknande huvudbonader. Senrenässansens kvinnor gick ett steg till och använde hårnät tillsammans med en platt, kupig huvudbonad, en mjuk baret eller en hög, krukformad, dekorerad hatt av svart

sammet. Renässansens mest använda hatt var baretten men den fick konkurrens under senrenässansen av en krukformad, styv sammetshatt med strutsfjädrar som dekoration.

* barett = En rund mössa tillverkad av tunt tyg som saknade skärm (Uusivirta, 1982, 29-31)

Barocken (ca. 1620-1715) började med att hatten hamnade i skymundan för stora håruppsättningar med löshår för kvinnorna. Mot slutet av 1600-talet blev siluetten långsmal igen för både män och kvinnor. Korsetten, halslinningen och en hög fontange-huvudbonad gav längd och en smal siluett åt kvinnorna. Männerna bar högklackade skor och trekantig hatt med strutsfjädrar för liknande effekt. (Uusivirta, 1982, 35-41)

Regencen (ca. 1715-1730) var en sorts övergångsperiod och då strävade man efter lättare klädsel. Onödiga dekorationer, utsmyckningar och spektakulära hattar togs bort. De stora uppsättningarna ersattes av det vanliga, egna håret och på det bar kvinnorna en spetshuva eller spetsduk. Männerna använde ännu sammetsbaretten men lite senare under Rokokon (1730-1770) bar de den svarta trekantiga hatten igen. Pudrade peruker under och guldsnoddar i hatten gjorde den uppdaterad. (Uusivirta, 1982, 43-45)

Som motsats till föregående tidsperioder blev kvinnornas håruppsättningar större och större under den Gustavianska tiden (ca. 1770-1795). Ju högre, desto bättre och dekorationer användes i överflöd. Pärlor, sidenband, miniatyrmodeller av segelfartyg eller blomkorgar och spetsprydda tygmössor användes i håret. Snart blev dock klädseln mera praktisk, med billigare tyger och mera dämpade dekorationer. Kvinnorna bar istället hattar med breda brätten, rynkade mössor och manliga, höga, svarta filthattar. Herrmodet förändrades långsammare men ylle och andra billiga material blev allt vanligare. Som huvudbonad användes en svart filthatt med uppvikta brätten både fram och bak och även en styv, krukformad hatt. (Uusivirta, 1982, 49-51)

Den enkla stilen fortsatte även in på Direktorialtiden (ca. 1795-1804). Klädvalen blev simplare och håret slarvigare med naturliga lockar. Männerna klippte håret kort med några långa lockar vid öronen men skippade perukerna. Mycket likt föregående tidsperiod var det en hög cylinderhatt eller en hatt med uppvikta brätten fram och bak som var den viktigaste huvudbonaden under Direktorialtiden. (Uusivirta, 1982, s.53)

Grekiska antiken var förebild åt Empirestilen (ca. 1804-1820). Håret skulle vara mörkt och smyckas med grekiskt inspirerade hårbånd, blommor och diadem. Kvinnorna använde i

allmänhet två olika huvudbonader; turbaner med strutsfjädrar och smala, framåtriktade, strutformade hattar. (Uusivirta, 1982, 55-57)

Kvinnorna skulle återigen ha mycket dekorativt hår under Biedermeiertiden (ca. 1820-1835). Frisyren bestod av lockar, konstgjorda blommor, sidenband, fjädrar, spets och löshår. Hatten skulle ha ett brett brätte och bindas under hakan med en sidenrosett eller så använde man en bred, veckad mössa som var smyckad med fjädrar och blommor. Männerna hade en mycket elegant klädsel och bar till och med korsett under denna tid. Den höga cylinderhatten var en självklarhet för män under den här tiden och den fulländade stilen. (Uusivirta, 1982, 59-61)

Nyrokokokvinnans (ca. 1835-1870) frisyra blev lite lägre och huvudbonaden var en vid strutformad hatt, kapotthatt. Hattarna blev mindre såsom en åtsittande, styv mössa som knöts under hakan. Herrmodet förnyades men cylinderhatten var fortfarande det självklara valet av huvudbonad medan den första bowlern tillverkades år 1850. (Uusivirta, 1982, 63)

Tiden mellan 1870 och 1890 kallas för Blandstilen och beskrivs som både oroligt och stillöst. Dock hade hår- och hattmodet ganska tydliga mönster. Kvinnornas hår och hattmode liknade barocken med höga, dekorerade uppsättningar och höga fontangehuvudbonader. Männerna bar jacketten och den höga cylinderhatten. Den här klädseln finns ännu i våra dagar. På somrarna använde männen en helvit fritidskostym och med den användes en halmhatt. (Uusivirta, 1982, 67-69)

Jugendstilen (ca. 1890-1910) var en frigörelse från excentriska utsmyckningar. Det satsades på nya, fördomsfria och ungdomliga linjer. Hattarna var lätta, breda och platta och de smyckades med blommor och vackra fjädrar. (Uusivirta, 1982, 71-73)

På grund av första världskriget utvecklades inte modet under 1910-talet. Kvinnorna satte massor av fina fjädrar både i håret och som dekoration på hattarna. Bilen började synas allt mer och detta ändrade modet. Männerna bar en bred skärmmössa för en sportigare stil och kvinnorna knöt en chiffongduk över hatten för att hålla den på plats och för att skydda frisyren i vinden. (Uusivirta, 1982, 75)

I slutet av 1910-talet och början av 1920-talet klippte många kvinnor håret kort och de hade kort pannlugg, som en hjälm. Det var en frigörelse för kvinnorna som försökte bli oberoende och detta förargade naturligtvis många män. Modet spreds med hjälp av filmen. Hattarna var nerdragna i pannan, hade smala brätten eller inga överhuvudtaget och de var

dekorerade med fina band. Männen var välklädda och bland de modemedvetna männen var halmhatt och bowler vanligt. (Uusivirta, 1982, 77)

1920-talets mörka, släta hår blev vågigt, blont och sensuellt. Kvinnornas huvud skulle helst vara mycket litet precis som hattarna. Hattarna var formade som små kupor och de drogs långt ner i pannan. Helst skulle hatten gå ner över ena ögat också för att man skulle se mystisk ut. Kvinnorna använde också baskern och små klockformade hattar. Männen bar breda filthattar eller bowlern till vardags och på fritiden var det breda skärmmössor eller baskermössor som gällde. Till fest var cylinderhatten ett givet val tillsammans med fracken som var den tidens självklara festklädsel. (Uusivirta, 1982, 79)

När andra världskriget började på slutet av 1930-talet var modet inte lika viktigt längre men de mjuka hattarna, som t.ex. trilbyn och Borsalinon, tog bowlerns plats som vardagshattar. De var mera praktiska och bekväma. (Uusivirta, 1982, 79; Lenius, 1999, 174)

3.2 Cylinderhattens historia

Den styva, höga, glansiga och svarta cylinderhatten symboliserade viktoriaiska Britannien och dess värderingar. Precis som hatten gjorde dessa ett starkt intryck på resten av världen. Ända tills långt in på 1900-talet hörde den höga hatten till den formella dagsklädseln för män. Hatten var egentligen en fransk uppfinning men blev en statussymbol för 1800-talet herrar. Med sitt smala brätte, som gjorde att den inte föll av så lätt, var den även perfekt för ridning. (Hopkins, 1999, 32-33)

Lords, präster, läkare och domstolsdomare bar cylinderhatten när de gick runt i London eller slappade på sina klubbar. Den var en symbol för välstånd, värdighet och social ställning. Cylinderhatten var hög och kunglig och gjorde att män såg kraftfullare, stiligare och längre ut. (Hopkins, 1999, 32-33)

Hatten kom till England från Paris under sena 1790-talet och John Hetherington tillverkade den första engelska cylinderhatten. Legendan säger att debuten av cylinderhatten i London ägde rum den 15 januari 1797 då hattmakaren John Hetherington bar den offentligt första gången. När han stolt gick på Londons gator orsakade hatten en hel del starka reaktioner och Hetherington möttes med upprördhet och hån. Folket på gatan bombarderade den stackars mannen med allt de kunde hitta på gatan. På denna tid var gatan fylld med hästar

och vagnar, vilket gjorde tumultet till en rörig historia. En tidning skrev att hatten var tänkt att skrämma skygga människor och Hetherington bötfälldes för sitt uppförande. Lenius (1999, 166) menar att i tumultet svimmade kvinnor, hundar skällde, hästar skenade och någon bröt en arm. Hatten klarade sig i alla fall galant. Den hölls stadigt på Hetheringtons huvud och skyddade bäraren från skador. Allt detta påverkade dock inte hattens karriär utan den blev en symbol för pondus och konservativa värderingar på 1800-talet. (Hopkins, 1999, 32-33; Roetzel, 1999, 209, 212, 331)

I början av 1900-talet började artiklar synas i Londons tidningar om att det var snobbigt och omodernt att bära den höga hatten. Cylinderhatten hade varit etablerad i över hundra år men nu ville tidningarna till och med att den framtida kungen Edward VII skulle ta ledningen och sluta bära hatten. Nya idéer om demokrati och jämställdhet gick inte ihop med att en man skulle vara bättre än någon annan, även om detta bara var för att han hade högre hatt. (Hopkins, 1999, 32-33)

Nuförtiden syns den gråa cylinderhatten på sommarbröllop över hela världen. Den eleganta och tidlösa cylinderhatten hör till den festliga klädseln frack eller jackett. Den som har en frisyr som förstörs av hatten håller den helt enkelt i handen. Vanligaste tillfället för hög hatt idag är bröllop, där det är jackett som gäller. Till denna används ofta en grå hög hatt, men till begravning skall den vara svart. Man kan också avstå från huvudbonad med jacketten men i England bär en herre fortfarande hatt. Det mest prestigefyllda evenemanget för cylinderhatten i dagens hattlösa värld är the Royal Ascot Race, som är höjdpunkten av sommarens hästkapplöpningssäsong i England. Män som är inbjudna till detta evenemang eller som följer med en dam dit, måste bära en svart eller grå hög hatt. Mest praktiskt i modern tid är att hyra dessa hattar. (Hopkins, 1999, 32-33; Roetzel, 1999, 209, 212, 331)

En hög hatt hörde till dagsklädseln på 1800-talet men vid år 1900 blev den höga hatten allt mer reserverad för aftenklädsel eller till de mest formella tillfällena. Väldigt få män vågade gå utan hatt i början av 1900-talet. Cylinderhatten var synonym med den mest eleganta klädseln. (Constantino, 1997, 14-19)

Regeln för hattar är att ju mindre flexibel den är, desto mindre formell och ju mera högtidligt det skall vara, desto mörkare måste hatten vara. Cylinderhattarna var bräckliga, dyra och svåra att underhålla. De bevarades i robusta, formade läderboxar och borstades med en sammetsdyna för att få glans. Etiketten för gentlemän hade börjat glömmas bort vid denna tid. (Constantino, 1997, 14-19)

3.3 Bowlerns historia

Det var den legendariska hattmakaren Lock i London som först designade bowlern. Han hade fått detta uppdrag av William Coke som ville ha en huvudbonad till skogsvaktare som jobbade för honom. Skogsvaktare behövde en hatt som hölls på huvudet och inte fastnade i buskar och snår. Den nya hatten kallades först ”coke” men fick namnet ”bowler” kring 1850 när firman Bowler & Son började tillverka hatten. Ända in på 1960-talet användes bowlern av engelska börsmäklare och bankirer i London men idag är det bara drottningens gardesofficerare som bär den som en del av sin civila klädsel. (Roetzel, 1999, 211-213)

En äkta bowler tillverkas för hand av harpälsofilt. Den går att få från flera tillverkare men originalet kommer från Lock's där den kallas för ”coke”. Bowlern användes ursprungligen av engelska börsmäklare och bankirer. Den kallas även knall, kubb, plommonstop m.m. På franska kallas hatten ”chapeau melon”, tyskarna känner den som ”Melone” och på svenska säger man kubb eller plommonstop. (Roetzel, 1999, 211-213)

I början 1900-talet började cylinderhatten bytas ut mot en bowler dagtid. Fastän britterna kallar hatten Lockes efter de som tillverkade dem, kallar hattmakarna den Coke efter mannen som beställde den. I Amerika blev derbyn populära av offentliga personer som guvernör Al Smith men för ursprunget och namnet av hatten krediterades Edward Stanley, andre earl av Derby. (Constantino, 1997, 14-19)

3.4 Trilbyns historia

Trilbyn är mycket nära släkt med fedoran. Den är en mjuk filthatt med en låg, inbucklad krona och ett nätt band runt. Både fedoran och trilbyn har ett litterärt ursprung. Bäraren har ofta ett speciellt band till dessa hattar i motsats till cylinderhatten och bowlern. Dessa är ofta statussymboler eller hör till en viss klädsel, men trilbyn och fedoran står istället för ett personligt uttalande. Trilbyn är en väldigt personlig hatt som är bekväm och skyddar mot regn. Den är alltid i dämpade nyanser av grått och brunt och står inte ut i en folkmassa. Vid sekelskiftet kom stilen från Amerika och var en motpol mot de stela, hårda hattarna från förr. (Hopkins, 1999, 62-63)

Hatten har fått sitt namn av en kvinnlig hjältinga i ett melodrama från 1889 skrivet av brittiska George du Maurier. Hans roman vid namn Trilby utspelar sig i en social bakgrund av barbarer, bohemer och borgarklassen. Trilby O'Ferral, en irländsk flicka tjänar sitt uppehälle genom att sitta modell åt en konstnär i Paris. I pjäsen baserad på boken bär hon

den mjuka, buckliga hatten som vi kallar en trilby. Hon är älskad av en ung engelsk målare men faller sakta under förtrollningen av Svengali, en tysk-polsk musiker som tränar henne som sångerska och som hjälper henne att bli en känd artist genom att exploatera hennes popularitet. Svengalis kraft över henne visar sig när han dör och hon tappar sin röst och följer honom snart till döden. (Hopkins, 1999, 62-63)

Boken gavs ut som serie i Harper's New Monthly Magazine, vilket skapade spänning bland läsarna, reaktionerna var förtal och ett ramaskri från allmänheten på grund av referenser till nakenhet liksom rasaspekter. I en dramatisering år 1895 gjorde skådespelaren Herbert Beerbohm Tree en kraftfull skildring av karaktären Svengali på scen. Detta gav pjäsen stor uppmärksamhet och ett bestående mode för hans offers huvudbonad. (Hopkins, 1999, 62-63)

På 1930-talet blev trilbyn populär bland gangsters, utpressare, spelare och färgstarka karaktärer. I gangstervärlden är kläder och mode en statussymbol. Sedan trilbyn blev associerad med oseriösa delar av samhället, var det oundvikligt att en ny grupp av bärare skulle uppstå; tidningsreportrarna. (Hopkins, 1999, 62-63)

En brun trilby är ett internationellt kännetecken för hästsportsintresserade. Seden började i England där den är lika självklar vid hästkapplöpning som tweedkostymen, barbourjackan och de gröna gummistövlarna. Detta säkrar Englands hattmakares framtid. Adeln och de förmögna älskar denna tillknycklade hatt. (Roetzel, 1999, 212, 310)

Under tidiga 1900-talet började kvinnor delta i sportevenemang genom att t.ex cykla och rida. Detta krävde lättare kläder och Mrs Bloomer i London chockade hela världen med att bära en kjol med delade ben och till det en trilby för att framhäva det maskulina. (Amphlett, 2003, 156)

3.5 Baskerns historia

Den platta, rundade saken av filtat tyg baskern, buren lutad framåt, bakåt eller åt sidan är starkt associerad till bilden av en fransk bonde på en cykel med en cigarett i munnen och en baguette under armen. En mindre känd teori är att baskern går tillbaka till biblisk tid, närmare bestämt berättar historien att Noak tillverkade den första baskern efter att han räddat djuren i sin ark. När syndafloden kom skulle Noak ha fodrat arken med ull från fåren för att göra det mera bekvämt för djuren. Djuren trampade på den med sina våta

hovar och filtade det oavsiktligt. När djuren senare var trygga på land hade Noak en stor volym filtat tyg på arkens botten. Han tillverkade då en vattentät hatt för framtida regn. (Hopkins, 1999, 80-81)

En annan teori är att ullhatten kommer från Baskien, en teori som har framkallat mycket debatt. Oberoende av vilken framställning som är sann, så har herdor spenderat somrar med att spinna garn och sticka hattar med stora stickor gjorda av kvistar. Herdarna doppade hattarna i bergströmmar och filtade dem genom att slå dem mot stenar varefter de torkade i solen. Detta gav vattentätt skydd mot snö och kyla under vintern. Berets basques tillverkas ännu i sydvästra Frankrike enligt samma principer men med maskiner och i fabriker. Folket i Baskien och från Béarn-området gjorde detta till en blomstrande industri och tillverkade förutom baskern, *chéchias* och *fezzes* (hattar) som de exporterade till arabvärlden. När befolkningen började söka sig mot städer för jobb tog de sina älskade hattar med sig och hattarna blev en symbol för de lågavlönade. (Hopkins, 1999, 80-81)

Folk från Baskien var stora äventyrare, soldater, resenärer och fiskare. Detta kan vara en orsak till att baskern visade sig i Skottland där den kallades *the blue bonnet*. Hatten blev också en militärhuvudbonad när en elittrupp från franska alperna tog den som huvudbonad. Många andra militärstyrkor gjorde likadant med baskrar i olika färger. Intressant nog var det inte bara militär utan också revolutionärer och terrorister som anammade baskern. Argentinske Che Guevara bar en svart basker med en stjärna. Den blev ett kännetecken för politisk kamp, kubanska revolutionen och kamp för frihet i allmänhet. Många olika väktare och militärer bar baskern och vid sekelskiftet accepterades hatten som en *avant-garde*-huvudbonad av målare i Paris. Konstnären Pablo Picasso och författaren Ernest Hemingway var två av de mest kända baskerbärarna. (Hopkins, 1999, 80-81)

På 1920-talet bars baskern av kvinnor som ville visa hur självständiga de var. Coco Chanel designade en version av baskern och Greta Garbo bar ofta en. Andra kvinnor som har burit baskern är Madonna, Monika Lewinsky och Faye Dunaway i filmen *Bonnie and Clyde* (Hopkins, 1999, 80-81)

3.6 Panamahattens historia

På 1700-talet var Guayaquil en viktig hamn i Ecuador varifrån varor som kaffe, kakao, socker, guld och hattar exporterades till Panama. Panama var ett viktigt handelscenter för Sydamerika och här såldes hattarna till guldletare. Tusentals hattar fraktades till USA och Europa. De gamla vävarna har ett uttryck ”gone to Panama”, vilket betyder ”åkt till Panama” och refererar till de döda, vilka precis som hattarna inte kommer tillbaka. Hatten fick möjligtvis sitt namn av att de köpts vid detta handelscenter i Panama. (Hopkins, 1999, 120-121)

I mitten av 1800-talet exporterades 500 000 hattar varje år. Panamahatten fick en ny skjuts när byggandet av Panama-kanalen påbörjades år 1900. Nordamerikanska arbetare upptäckte hatten och tog den lätta och ljustäta hatten med sig hem. Den amerikanska presidenten Theodore Roosevelt bar en Montecristi när han inspekterade bygget av kanalen år 1906. Detta gav stor publicitet åt Panamahatten. I Amerika blev den en sommarklassiker direkt och européerna fattade snart tycke för Panamahatten. Den liknade den europeiska florentinerhatten men eftersom Panamahatten förknippades med det äventyrliga kanalbygget stod den för det djärva och spännande. (Roetzel, 1999, 216-217; Hopkins, 1999, 120-121)

I början av 1900-talet reste den övre klassen mycket till olika städer i Europa och längre bort. Panamahatten var en idealisk hatt att ta med på resa. Panamabladens fibrer är mycket elastiska och oömma. Därför kan man rulla ihop en äkta Panamahatt och sätta i fickan. Den tillhörande hattasken var inte mycket större än ett pennfodral. (Roetzel, 1999, 216-217; Hopkins, 1999, 120-121)

Panamahatten var möjligtvis den största nyheten i början av 1900-talet. Panamahattarna tillverkades endast i de nordligaste delarna av Peru och i södra Peru. De bästa kommer från Catacaos, en liten by vid kanten av Sechura-öknen. Kvaliteten berodde helt på urvalet och förbehandlingen av Panamapalmens fibrer som växte nära kusten. Byborna vävde eller flätade hattarna och kanterna trimmades inte förrän de såldes så att köparna skulle kunna bedöma kvaliteten. (Amphlett, 2003, 162)

En äkta Montecristi Panama är den finaste och dyraste stråhatten i världen. Den kostar flera hundra dollar och kan bara fås från ett fåtal berömda hattmakare, såsom J.J. Hat Center i New York, Lock & Co eller Herbert Johnson i London och vid Gelot i Paris. Man skulle kunna tro att hatten kommer från Panama på grund av namnet men den är

ursprungligen från Ecuador och flätas av Panamapalmens blad. Idag finns det få vävare som har de färdigheter som behövs för att göra den finaste av Panamahattarna, Montecristi *superfino*. Den är känd för sin elasticitet, densitet och subtila elegans och tar fyra till sex månader att tillverka av en erfaren vävare. Platsen där de finaste Panamahattarna tillverkas heter Montecristi. För att nå en bredare marknad kopierades Panaman i billigare versioner till de rikas förtret. (Hopkins, 1999, 120-121)

Hettan på dagarna gör fibrerna spröda så vävarna kan bara jobba i gryningen och i skymningen. Palmens fläktformade topp skördas enligt månens faser, som sägs påverka följsamheten av halmen. Strimlor av skotten kokas i lergrytor och torkas två dagar i vinden. Sedan röks de med svavel för att få rätt färg. Den här proceduren har inte ändrats på århundraden. Vävarna använder tre fingrar av varje hand och separerar strimlorna med långa, spetsiga fingernaglar. Denna färdighet har förts vidare från generation till generation. En äkta Montecristi har en lång livslängd och blir bara bättre med åldern. Färgen kan bli lite mera honungsfärgad och mindre klar ju äldre den blir. (Hopkins, 1999, 120-121)

3.7 Stetsonhattens historia

En Stetsonhatt kombinerar funktion och stil och är lika synonym med USA som Coca Cola. Den förknippas med vilda västern och är gjord för utomhusliv. Den behöver prärievindarna för att få den rätta patinan och den tilltufsade finishen. En Stetson skyddar en cowboy från sol och regn och håller håret fritt från damm. Hatten används också som fläkt för att få igång en eld, piska en häst, vinka till någon på avstånd och till och med som en hink. En äkta Stetson är dyr och kostar ofta mer än resten av cowboyutstyrseln, men hatten är viktig och räknas som en investering. (Hopkins, 1999, 134-135; Nilsson, 2004, 97)

John Batterson Stetson gjorde en första prototyp av hatten år 1865. Hans far var en hattmakare och hade ett företag som hette No Name Hat Company i Pennsylvania. Fadern lärde alla sina 13 barn grunderna i hattmakeri. John hade tuberkulos och var för sjuk för armén så han gick istället till fots i sökandet efter rikedom i västern. På resan blev han friskare och roade sig själv och sina resekompanjoner med att tillverka filt från bäverpäls vid brasan. Från den vattenavstötande pälsfilten skar han ut en hatt. En passerande cowboy gillade den så mycket att han betalade en fem dollars guldpeng för hatten. Stetson återvände hem utan att hitta guld, men hade hittat ett annat slags guld. (Hopkins, 1999, 134-135; Nilsson, 2004, 97)

Hattproduktionen började i Philadelphia med två arbetare i ett hyrt rum, men växte och blev senare världens största hattfabrik med 25 byggnader på nio tunnland mark. Stetson var en företagare som tog väl hand om sina arbetstagare. Han försåg dem med boende, hälsovård och bankfaciliteter och gav dem även 40 % rabatt på produkterna. Han var en troende baptist och var involverad i bygget av ett sjukhus, en brandstation och flera baptistkyrkor. (Hopkins, 1999, 134-135)

Modern produktion av Stetsonhattar är baserad på de gamla principerna av filttillverkning och hattmakeri. Varje hatt genomgår 13 stadier som börjar med filttillverkningen och avslutas med ett lädersvettband runt insidan av hatten för bekvämligheten och för att hatten skall hållas på plats. Cowboyhattar har namn såsom the Hispanic, the Real McCoy, Lone Ranger och the Incredible Green Cowgirl. Ingen kunde dock komma i närheten av originalet "Great Boss of the Plains" tillverkad av John. B. Stetson på hans smärtsamma färd västerut för att söka guld. Stetson tillverkar numera inte bara cowboyhattar utan har även modernare kollektioner med kepsar och mössor. (Hopkins, 1999, 134-135; Nilsson, 2004, 97)

4 Arbetets bakgrund

I den teoretiska bakgrunden behandlar jag modistyrket och hattmakare. Detta för att ge en grund för undersökningen och då informationen om modister och hattmakare är värdefull i det fortsatta arbetet om hattar. Bildkomposition är viktig bakgrund för att kunna fotografera hattarna i resultatet och kunna analysera.

4.1 Modister och hattmakare

Hattens historia börjar med historien av materialet, filten. Tillverkningen av filt till hattar har varit ett mysterium som förstörde hälsan för många hantverkare. För att behandla djurhåret användes kvicksilver som förstörde hattmakarnas hjärnor och drev många att börja dricka. Nuförtiden använder man ånga för att behandla håret och detta kan ta 10 till 12 dagar. Råmaterialet behandlas hårt med maskin för att få varje fiber att få den form som man vill ha och sedan formas kronan och bandet runt hatten sys på. (Lenius, 1999, 178-179)

På medeltiden men kallades hattmakarna filtare, eftersom de arbetade med filtmaterial. De gjorde både dam- och herrhattar fram till mitten av 1700-talet. Ända fram till 1910-talet var hattmakeri ett blomstrande yrke. Från år 1641 fanns det även hattstofferare som motsvaras närmast av senare tiders modister. Hattstofferarna dekorerade och sålde hattar. På denna tid var det endast män som fick tillhöra detta yrke. I slutet av 1700-talet fanns det endast en hattstofferare kvar, verksamheten hade övertagits av modekrämerskor och nipperhandlarskor. Förutom hattar sålde dessa sybehör och dräkttillbehör för damer. (Resare, 1993, 3-4)

Med modist menar man en glamorös, tjugig hattmakare som tillverkar hattar för kvinnor. Yrket fick sin början i Italien på 1700-talet. Där sålde modisterna sina lyxiga varor till kungligheter. Den första stora modisten var Rose Bertin som var modist och klädrådgivare för drottningen Marie Antoinette. Det fanns många olika yrkesnivåer inom modistyrket beroende på hur duktig man var men nutida modister måste ofta göra allt, designa, tillverka och packa hatten själv. (Hopkins, 1999, 8)

4.2 Coco Chanel

Gabrielle Chanel föddes i Saumur, Frankrike den 19 augusti 1883. Hennes far var en gårdsfarihandlare och hennes mor var bonde. I tjugooårsåldern började Chanel sjunga på kaféer och på barer och blev känd som Coco. Hon hade många beundrare som ofta var rika män. Coco ville förändra sitt liv och hon flyttade ihop med en man vid namn Etienne Balsan. De bodde i utkanten av Paris. (Baudot, 1996, 4-5)

Balsan beundrade henne ofantligt mycket och hade en lika stor passion för hästar som för Coco. På den vägen blev Chanel uppslukad av ridning och beundrade elegansen och den militäriska linjen inom ridning. I sadeln lärde hon sig att vara avslappnad och att inte använda styrka. Detta gjorde ett bestående intryck på henne och det finns avtryck av detta i hennes design. Chanel skaffade sig en älskare från hästsportskretsarna som hette Boy Chapel. Han var även hennes vän och han insåg att Coco verkligen ville arbeta. Hon ville arbeta med sina händer, sitt huvud och med sina starka åsikter om vad hon gillade och inte gillade var det bestämt. Hon skulle bli modist. (Baudot, 1996, 5-6)

Etienne Balsan gav henne en våning där hon hade sin första studio. Hennes första kreationer bars av hennes väninnor som tyckte att de gjorde Chanel en tjänst. Ibland blev hon hånad för sina kreationer och av de fina kretsarna ansågs hennes hattar vara osofistikerade. Världen höll dock på att förändras och Channels design skulle förändra framtiden. (Baudot, 1996, 6)

År 1910 flyttade Chanel till rue Cambon i Paris där hon öppnade sin första butik med namnet Chanel Mode på adressnumret 21. Butiken gjorde succé och efter några år hade hon tagit över numren 27, 29 och 31 på samma gata. Där finns även Channels modehus ännu idag. Efter kriget blev haute couture en stor industri för de välmående kundkretsarna och Chanel blev ett objekt för rivaler och stridigheter men Coco Chanel jobbade mycket hårt och klarade sig bra. (Baudot, 1996, 6-7, 74)

År 1913 öppnade Chanel sin första klädbutik i Deauville och fortsatte sin karriär med kläder, smycken och parfymer. Coco Chanel stängde sitt modehus år 1939 men gjorde comeback år 1954, då över 70 år gammal. Hon fick ett kyligt mottagande men bara ett år efter fick hon tillbaka sitt gamla rykte och gjorde än en gång succé. År 1955 fick hon priset the Fashion Oscar som den mest inflytelserika kvinnliga formgivaren under 1900-talet. Coco Chanel dog den 10 januari 1971. (Baudot, 1996, 12, 14-15, 74)

4.3 Borsalino

Giuseppe Borsalino, hattmakaren från Alessandria, Italien, startade sin första butik år 1857. För män på 2000-talet som bär huvudbonad men inte en sportkeps eller en hatt som härstammar från lastbilshytten är en Borsalino-filthatt ett givet val. Artisten LL Cool J valde att bära en Borsalino (istället för en Kangol som han alltid annars bar) i en musikvideo på 1990-talet, vilket antagligen förnygrade kundkretsen en del. Borsalino är mest känd för stråhatten Montecristi Panama som går att rulla ihop och sätta i fickan. Därför är den perfekt för resor. Borsalinos egen filthatt med samma namn är också mycket känd speciellt pga att det var gangstervärldens favorithatt på 1930-talet. (Nilsson, 2004, 24)

4.4 Kangol

Hattmärket Kangol startades i England år 1938 av Jakob Spreiregen. Spreiregen insåg efter en längre tid i Frankrike att engelsmännen borde använda basker mera. Så blev det också för under andra världskriget var det Kangol som hade tillverkat varenda basker i hela brittiska armén. Märket blev riktigt populärt under 1960-talet i streetwearkretsar. Statusen fick märket mycket pga omslaget på artisten LL Cool J:s platta *Radio* år 1985 och i filmen *Jackie Brown* år 1997. Melittamodellen Bermuda Casual blev Kangols kanske mest kända hatt. Märkets namn lär komma från de engelska namnen på materialet som hattarna tillverkas av: silK, ANGora och woOL. (Nilsson, 2004, 66)

4.5 Philip Treacy

Följande kända modist Philip Treacy, föddes i Galway på Irlands västkust år 1967. Han växte upp med sju syskon och barndomen var knappast lyxig. Han stötte på mode först vid 18 års ålder, vilket kan vara en av orsakerna till att han har båda fötterna stadigt på jorden. Treacy anser att glamour och mode skall vara till för alla och inte bara för eliten. Han är ändå känd för sina lyxiga, dyra och ut över det vanliga hattar. Treacy själv säger att han vill säga något med sina kreationer och fånga människors fantasi. Det kan behövas av modister idag. (Hopkins, 1999, 156-157)

Han studerade modedesign i Dublin och fortsatte studierna med ett stipendie på London's Royal College of Art varifrån han examinerades år 1990. Redan året därpå öppnade han sitt första showroom och samma år vann han även the British Accessory Designer of the Year-priset för första gången. Samma pris har han vunnit fem gånger efter det. Philip Treacy har skapat hattar för flera toppdesigners i Paris. Den första i raden att upptäcka kraften i Treacys hattar i en modeshow var Karl Lagerfeld. Philip Treacy har även jobbat med John Galliano, Rifat Ozbek och Valentino efter det. (Hopkins, 1999, 156-157)

4.6 Bildkomposition

Alla bilder har en komposition. Oberoende om det är medvetet eller inte så väljer vi vad som skall finnas i bilden och vad som lämnas utanför. Kompositionen hjälper fotografen att framföra budskapet och innehållet i bilden till betraktaren. Komposition är ett arrangemang av former och linjer som bildar en helhet. Inget konstverk kan vara riktigt bra utan en god komposition. (Sjöstedt, 2001, 9)

När man komponerar en bild är det viktigt att göra det bästa av det område som finns tillgängligt. Kompositionsmässigt är det sällan bra att sätta motivet i mitten av bilden. Dock är det något vi instinktivt gör, speciellt när man skall fotografera något som ändras eller förflyttas snabbt. (Cope, 2004, 48)

Ett stilleben kan byggas upp av nästan vad som helst. För att få en helhet bör föremålen vara relativt enkla till formen och inte vara alltför mönstrade. Man väljer ut tre-fyra saker och ställer dem på ett slätt underlag. Man ska gärna välja saker som inte är för lika varandra och vrida och vända på dem tills det känns bra. Helheten håller ihop bättre om

man för ihop föremålen i en grupp och lägger en tygbit under. Man lägger de mindre föremålen framför så att de skymmer delar av det stora föremålet. Då blir bilden enhetlig. (Paulson, 1992, 18-20)

Horisontella linjer i en bild är vilsamma och de mest harmoniska. Blicken kommer att följa de horisontella linjerna åt sidorna och vandra vidare uppåt. Beträktaren tvingas ta del av bildens innehåll och budskap eftersom det är så här vi läser i västvärlden. (Sjöstedt, 2001, 20-21)

Vertikala linjer är den snabbaste och starkaste rörelseriktningen. Speciellt om den går hela vägen genom bilden. Står vertikalen på marken i bildens nederkant vill den upp som en pil mot skyn och behöver kraft för att ta sig upp. Hänger den däremot ner från bildens överkant får den motsatt effekt. (Sjöstedt, 2001, 26)

Diagonalen i en bild går från hörn till hörn. Det finns två typer: den som går från övre vänstra hörnet till nedre högra och den som går från nedre vänstra till övre högra. Den som går från övre vänstra i nedförsbacke har snabbare rörelse fast båda typerna har en snabb rörelseriktning. Med diagonalerna får man ett djup och en tredimensionell känsla i bilden. (Sjöstedt, 2001, 34-35)

5 Tidigare forskning

I det här kapitlet har jag sammanfattat tidigare vetenskapliga artiklar som beröra samma ämne som jag har valt. Jag har sökt tidigare forskning med hjälp av databasen EBSCO, ARTO, PIO, MPA och Google Scholar. Sju tidigare forskningar har hittats som berör de sex hattar som arbetet fördjupar sig kring. Sökorden som använts är: hats, hatmakers, history of the hat, panama, bowler hats, hat fashion, beret, trilby, basker, top hat och stetson.

Miller (2000) har skrivit en artikel där syftet är att presentera Panamahattens historia och detaljerna i tillverkningsprocessen. I resultatet framkommer att Panamahatten kommer från Ecuador och guldletare tog hatten med sig till USA i mitten av 1800-talet. Under spansk-amerikanska kriget år 1898 köpte den amerikanska regeringen 50 000 hattar åt sina trupper av köpmän i Panama. Dessutom var hatten mycket populär hos männen som byggde Panama-kanalen. Då är det inte underligt att ingen kallar hatten Ecuador-hatten menar Miller. Materialet kommer från toquilla, den höga, palmlika, vilda plantan som man väver hatten av. De skördar under fem dagar i månaden då månen avtar. Då är stråna mindre fuktiga och således lättare och enklare att skörda samt att väva. De skördade stråna kokas i vatten i ca en timme och hängs ut för att torkas. Vävarna jobbar på morgonen och förmiddagen för att fingrarna blir för svettiga på eftermiddagen. Det tar ungefär 15 år för en vävare att kunna väva en riktig Montecristi Superfino.

Spark (1996) har undersökt Panamahattens egentliga härstamning och dess export. I resultatet presenteras hatten som trots sitt namn tros härstamma från Ecuador och har enligt Spark en viktig roll i landets historia. Spark menar att användningen av eleganta hattar från Ecuador under Panama-kanalens bygge ger missvisande datum. Hatten går tillbaka ända till Inkatiden och har vävts av Toquilla-fiber ända sedan 1500-talet. Hatten kom till USA under 1700-talet och under amerikansk-spanska kriget 1898 beställde amerikanska regeringen 50 000 'sombbrero de paja toquilla' till trupperna. Varje Panama är unik och skickliga vävare kan tillverka en hatt på bara en dag, men en finare Panama från Biblian och Montecristi kan ta upp till fem månader att väva.

Berman (1993) minns George du Mauriers hyllade 1800-tals roman *Trilby* och vilken effekt den hade på samhället. Den debatterade och fördömda boken blev ändå omåttligt populär och historien tog sig till teaterscenen och film. Berman menar att romanen symboliserade självständighet och frisinnade äventyr för kvinnor. År 1895 sattes pjäsen upp i Boston, New York, Manchester och London. Skådespelaren som spelade Little Billee i Londonuppsättningen bar en mjuk filthatt med en inbucklad krona som del i sin scenkostym. Hatten fick direkt namnet 'Trilby' och blev mycket populär i Storbritannien och i delar av USA.

Marling (1993) har skrivit en bokrecension av boken *The man in the bowler hat* skriven av Fred Miller Robinson. Marling skriver att i Robinsons bok får bowlern bäraren att uppfattas som ansvarsfull, stel och äldre än sin ålder gentemot de jämnåriga i mjuka kepsar. Bowlern verkade stå för någonting och det någonting tror Marling är meningen med och ämnet för boken. Bokens författare Robinson ser inte hatten som en mode-accessoar utan som en symbol för modernismen och ett kännetecken för ett industriellt samhälle med mängder av ansiktslösa arbetarklassmänniskor gömda under massproducerade svarta hattar. Bowlern, som även är kallad järnhatten, designades år 1850 av ett företag i London, ett år före öppningen av Crystal Palace-utställningen för industriella produkter. Hatten var tillverkad av hård filt och schellack skapade styvheten som gjorde dem hjälmlika. De första bowler-hattarna bars av ridande herrar på landet som ville skydda sig mot låga grenar. Hatten blev i takt med industrialismen populär även inne i city. Den skyddade mot regn, smuts och arbetarna på varvet skyddades från bultar och nitar. Bowlern raderade synliga tecken på klass och var det första demokratiska modeuttrycket menar författaren enligt Marling. Charlie Chaplin står och väger på kanten till värdighet och håller upp en falsk värdighet så länge han håller i sin bowler. Enligt Marling fångar boken den komplexa meningen av modernismen.

O'Carroll (2011) har rapporterat om amerikanska arméns beslut att ta bort den svarta baskern som standardhuvudbonad tillsammans med stridsuniformen. Den introducerades år 2001 för att den är en symbol för excellens och för att sudda ut gränserna mellan specialtrupperna (som mycket länge haft basker) och de vanliga soldaterna. O'Carroll

menar att redan från början hatade soldaterna denna huvudbonad som gav dem hudirritationer och var mycket opraktiska. De var svåra att sätta på huvudet med en hand och gav inget skydd från solen. Även specialtrupperna var missnöjda eftersom baskern är en välförtjänad symbol för deras arbete. Efter en undersökning bland soldaterna som har visat missnöje, har arméledningen valt att ta bort den svarta baskern. O'Carroll avslutar med att försäkra att baskermössorna som härstammar från herdarna i Baskien inte kommer att försvinna från amerikanska armén helt utan specialtrupperna kommer att fortsätta bära den. Baskern kommer också att fortsätta som en del av amerikanska arméns civiluniform.

Hood (2005) har undersökt det varumärke som John B. Stetson skapade och andra liknande hattföretag. I artikeln skriver Hood att Stetson startade sitt hattföretag år 1865 och före det hade männen i väster skyddat sitt huvud med derbyliknande hattar. Stetson jobbade i en hattaffär i östra Amerika och han var en skör person så han blev tillsagd att söka sig västerut. Solen var så stark där att han gjorde en hatt med brett brätte och varje gång han bar en sålde han dem direkt av huvudet. Sedan dess har folk använt Stetson som ett allmänt namn för cowboyhattar fast det finns andra tillverkare, menar Hood.

Watson (1994) fokuserar i sin artikel för *Smithsonian* på mäns hattar. År 1797 när män bar trekantiga, bruna pälshattar kunde en gentleman inte bära en glansig, svart hatt utan konsekvenser. Flera kvinnor svimmade, barn skrek och hundar skällde. En pojke bröt armen och bäraren John Hetherington arresterades. Inom tio år bar man silkeshatten över hela Europa. I början av år 1850 började sökandet av en bättre hatt med Bowlern. William Coke II behövde en hård hatt för att skydda sina anställda mot fallande grenar. För att kontrollera hårdheten satte Coke hatten på golvet och stampade på den. Den gav inte efter alls. Bowlern är industrialismens hatt och kallades även järnhatten. I Amerika bars Bowlern vid hästkapplöpningar och fick namnet Derby därifrån. Trilbyn fick liksom flera hattar på den tiden sitt namn av en pjäs med samma namn år 1895.

Sammanfattningvis har Miller (2000) och Spark (1996) kommit fram till att Panamahatten kommer från Ecuador och inte från Panama. Den tillverkas av Toquillaplantan och blev populär i slutet av 1800-talet. Skickliga vävare tillverkar en Panamahatt på en dag, medan en Montecristi kan ta upp till fem månader konstaterar Spark (1996). Berman (1993) har

kommit fram till att trilbyn har fått sitt namn av pjäsen med samma namn skriven av George du Maurier. Marling (1993) skriver att hatten i boken beskrivs som ett demokratiskt uttryck och är en symbol för modernismen. Bowlern blev järnhatten med industrialismen och blev en symbol för denna tid, menar Marling. Hood (2005) har undersökt John. B. Stetsons liv och karriär som tillverkare av den berömda cowboyhatten som han tillverkade till sig själv på en resa västerut. O'Carroll (2011) redogör för den amerikanska arméns beslut att ta bort de svarta baskermössorna från stridsuniformen. Han försäkrar dock att baskermössorna fortfarande kommer att finnas i försvarsmaktens civila uniform och i specialtrupper. Watson (1994) skriver om många olika hattar för män och har undersökt den höga hattens dramatiska början men senare blev det en av historiens viktigaste hattar. Watson (1994) konstaterar även att bowlern som William Coke II beställde blev viktig för industrialismen och trilbyn fick namnet av en pjäs.

6 Arbetets genomförande

I denna kvalitativa studie har jag valt dokumentstudier och fotografering som datainsamlingsmetod och bildanalys som dataanalysmetod. Arbetets praktiska genomförande presenteras även i detta kapitel.

6.1 Dokumentstudier

För att hitta den litteratur som man söker används ofta sökord eller nyckelord i bibliotekens databaser. Det är viktigt att tänka efter vilka sökord som är lämpliga att använda. Bibliotekarier, dokumentalister och arkivarbetare är skickliga på att leta fram relevant litteratur och de hjälper oftast gärna till. Man ska även tänka på att forskare nästan alltid avger referenser i sina verk, och där kan man hitta flera relevanta böcker och litteratur. (Ejvegård, 2009, 47)

Det är omöjligt att hinna läsa allt, utan man måste leta sig fram till det som man eventuellt vill använda sig av. För att hitta detta i en tjock bok finns hjälpmedel såsom en innehållsförteckning, register, sammanfattning, abstrakt och nyckelord. Med hjälp av dessa vet man om en bok är relevant och användbar. För en nybörjare tar litteratursökningen tid men övning ger färdighet. (Ejvegård, 2009, 48)

Tryckta texter kan komma in i undersökningar på flera sätt. Tryckt bakgrundsmaterial kommer forskaren ofta att använda sig av först. Det kan påverka både utformningen av forskarens problemställningar och analysen av data som man har samlat in. Tryckta böcker och tidskrifter är viktiga men det är bra att använda alla typer av källor. Tillgänglig statistik, källor på Internet och annan dokumentation kan ge nödvändig bakgrund till undersökningen som hjälper både läsaren och forskaren. En jämförelse av sin undersökning mot liknande verk kan ge en bättre insikt och underlag för en analys. (Repstad, 1993, 79; Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2006, 117)

Information skall ses med kritiska ögon. För att göra en utvärdering måste man veta vad informationen är och dess ursprung. Detta kan vara svårt ifall man arbetar med Internetkällor. Dokumentation av sin informationssökning är mycket betydelsefull för att göra korrekta källhänvisningar och källförteckningar. Dessa är nödvändiga för att styrka

trovärdigheten i undersökningen och för läsarna en ovärderlig service. (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2006, 118)

6.2 Fotografering

För alla fotografer är målet att få till en bra bild. Oberoende av vilken kunskapsnivå som man ligger på vill alla ta en bild som man är nöjd med. Fotografi är grekiska och betyder ”skriva med ljuset”. Finns det ens en strimma av ljus går det att ta fotografiska bilder. (Sjöstedt, 1990, 7-11)

För att få bra bilder kan allt från hur man håller i kameran till vilken vinkel man står i inverka på resultatet. Kameran skall rengöras med jämna mellanrum och behandlas försiktigt. Ett enkelt sätt att byta perspektiv är att inta en lägre position i jämförelse med motivet. Man kan sätta sig eller kameran på marken (Cope, 2004, 42; Daly, 2004, 52-53)

Ljuskällan är viktig när man fotograferar och den är ofta svår att kontrollera. Mjukt ljus ger de skarpaste bilderna och bästa färgerna. Dåligt väder och molnighet försvårar färg- och detaljåtergivningen betydligt. Resultatet blir bäst när solen är bakom kameran. Det går inte att redigera bort ljuset om man har kameran rakt mot solen. (Daly, 2004, 52-53)

6.3 Bildanalys

Bildanalys betyder att man undersöker bilden, plockar isär bitar och sätter ihop den igen med ett eget perspektiv. Det finns många metoder och sätt att tolka och analysera bilder. Bildanalys är en sammanfattning av dessa metoder. De olika metoderna ersätter inte varandra helt och hållet. I moderna analyser använder man därför ofta en blandning av olika metoder. (Bohlin Brundin, Hasselberg & Köhlhorn, 1989, 116-121)

Från den klassiska analysmetoden som noggrant följde beskrivna normer utvecklades metoder med tiden från romantiska synsätt till detaljrik analys. Man började även skilja på innehållsanalys av bilden och formanalys. En av de moderna analysmetoderna är den semiotiska analysmetoden. (Cornell, Dunér, Millroth, Nordström & Roth-Lindberg, 1985, 43-46)

Man analyserar en bild för att undersöka bildens innehåll, information, varför den får betraktaren att känna det som den känner och hur skaparen har gjort för att framkalla dessa känslor. Ur historiska bilder kan man få ut fakta och konstnärens åsikter. Sätten att analysera en bild är många, men i alla sätt handlar det ändå om att sätta ett pussel. Val av metod beror på vad man skall analysera och vilken metod som passar en bäst. (Bohlin Brundin m.fl. 1989, 116-121)

Den semiotiska analysmetoden uppstod kring sekelskiftet. Den uppstod för att förstå tal och skrift men utvecklades senare för att analysera även bilder. Den passar således utmärkt för massmediebilder eftersom de ofta innehåller bild och text. Grundstenarna, som man skall fundera över enligt denna metod, är upplevelsen, grundbetydelser, bibetydelser och privata associationer. (Bohlin Brundin m.fl., 1989, 116-121)

En bild har flera kontexter, d.v.s. sammanhang, och när man analyserar bilden så måste man ta hänsyn till dessa. Det finns sändarkontext, det sammanhang där bilden är utförd, och mottagarens kontext och till detta hör den ”inre” kontexten för bilden. I analysen av den inre kontexten tittar man på hur grundelement samt del- och helbetydelse har arrangerats och sammanställts. Förhållandet mellan text och bild är också viktigt att ta i beaktande, vilket tillhör bildens yttre kontext. En del menar att en bild är för mångtydig i sig själv och behöver en verbal text för att dess mening skall kunna fastställas. Senare bildsemiotiker avvisar detta synsätt och anser att bilden skall ses som en egen storhet. Det är inte bara text som kan bestämma en bild utan bilden kan fastställa en text också. Text och bild är två olika meningsskapande system och därför kan man inte på förhand bestämma att textens betydelse bestämmer bildens eller tvärtom. (Eriksson & Göthlund, 2004, 39)

6.4 Arbetets praktiska genomförande

Jag har valt sex herrhattar som grund till min undersökning. Dessa blev valda genom mitt intresse och genom tillgänglighet. Om dessa fanns information och jag hade tillgång till själva hattarna, vilket var nödvändigt eftersom jag ville fotografera dem. Hattarna har jag hittat på loppis, hos bekanta och på släktingars vindar.

Jag har fotograferat hattarna med rekvisita som jag har valt genom min undersökning och tidigare forskning. Jag ville att rekvisitan skulle ha en mening och ge betraktaren en bättre helhetsbild. Rekvisitan har jag köpt och lånat. Det var tidskrävande och svårt att bestämma sig och att ändra sina tankegångar när något som man har tänkt sig inte går att förverkliga.

Till cylinderhatten har jag valt en fluga, manschettknappar och ett whiskeyglas som rekvisita. I bilden med bowlern finns ett paraply, hängslen och ett fickur. Trilbyns rekvisita är ett ridspö, en gammal cykelsits och ett manuskript och till baskern har jag valt en baguette, penslar och cigaretter. Panamahattens rekvisita blev kaffebönor, socker och kakaopulver och till Stetsonhattens rekvisita valde jag ett tvättbräde, en liten mjölkkruka och en mugg av metall.

Fotostudion byggde jag upp i vardagsrummet med ett lakan och en tavla samt en massa lampor. Som bakgrund i bilden har jag en gammal potatislåda som fungerade som en ställning. Denna har jag valt att inte analysera men istället ha med i varje bild för att få det enhetligt. Jag har valt en bild per hattkapitel och i bilderna samma antal rekvisita för att få en bra helhetsbild.

Bilderna har analyserats med hjälp av bildanalys. I bildanalysen har jag fokuserat på hatten, rekvisitan och bildkompositionen. Dessa har jag valt för att hattarna är grunden i min undersökning. Rekvisitan behövs för att berätta hattens historia genom bilden och bildkompositionen är viktig för att ge betraktaren en upplevelse och uppfattning om bilden.

Dessa hattars historia går att tolka på många olika sätt, det går inte att få med allt i en bild utan att det skall bli för rörigt. Min tolkning av dessa hattar beror på det jag har tyckt har varit intressant och hur jag vill framställa hatten.

7 Resultatredovisning och tolkning

I detta kapitel har jag redogjort historien av de sex olika hattarna. Jag har tolkat resultatet utgående från de teoretiska utgångspunkterna, tidigare forskningen samt den teoretiska bakgrunden. Tolkningen har skett av de olika hattarna och tillhörande bild. Jag har fotograferat hattarna och analyserat bilderna med hjälp av bildanalys. Som analyskriterier har jag valt bilduppbyggnad, rekvisita och hatten i bilden. Enligt Paulson (1992) kan ett stilleben byggas upp av nästan vad som helst, men för att få en helhet bör man välja tre-fyra föremål som är enkla till formen och ställa dem på ett slätt underlag. Jag har valt tre föremål förutom hatten till varje bild. Helheten hålls ihop bättre om man lägger en tygbit under, menar Paulson (1992). Som bakgrund till varje bild har jag valt ett grått tyg och en gammal potatislåda för att få enhetlig serie av bilderna.

7.1 Cylinderhatt

Cylinderhatten har jag valt för att den kanske är den mest aktade hatten genom tiderna. Den startade ett uppror när den först visades i England men kom trots det att bli den mest betydelsefulla hatten på 1800-talet. Den är även en hatt som hör till viss festklädsel ännu idag.

På bilden finns en prickig fluga, manschettknappar i svart och silver, ett glas med whiskey och en svart cylinderhatt. Sakerna står på en gammal potatislåda och bakgrunden är grå. Potatislådan står på långsidan och rekvisitan står uppradade på övre kanten av lådan. Hatten som är störst står i bakgrunden, framför den står ett glas med whiskey, ännu framför glaset står en låda med manschettknappar och i förgrunden ligger en fluga. Sakerna är framställda diagonalt från det lägre vänstra hörnet till mitten av högra sidan.

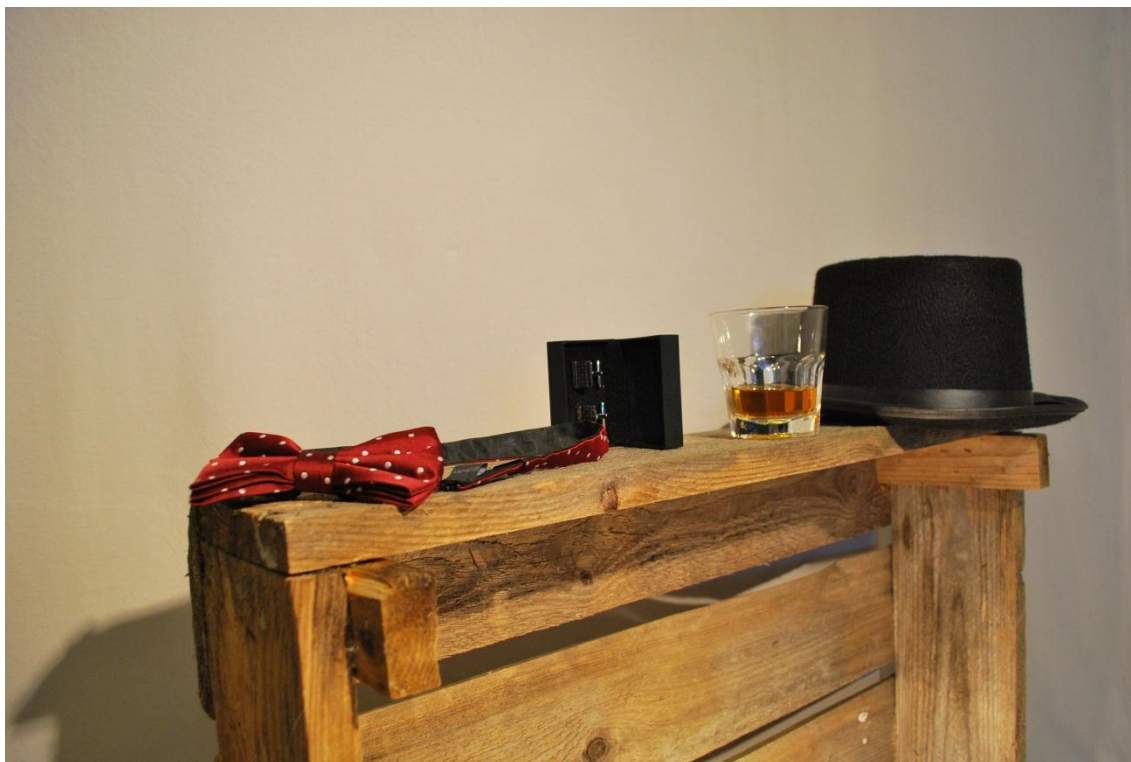

Bild 1. Cylinderhatt

Enligt Watson (1994) fick cylinderhatten inte någon god början när Hetherington år 1797 bar den på Londons gator. Dock bara tio år senare bars cylinderhatten över hela Europa. I bilden finns moderna manschettknappar och en fluga som kan kombineras med hatten idag. Hopkins (1999) menar att cylinderhatten blev en symbol för välstånd, social status och konservativa värderingar på 1800-talet. Jag tycker bilden andas välstånd med whiskeyglaset och festklädselns accessoarer. Enligt Roetzel (1999) hör den tidlösa cylinderhatten till den festliga klädseln frack eller jackedt. Linjerna i bilden är svagt horisontella och bilden är harmonisk. Enligt Sjöstedt (2001) kommer betraktaren att se bilden från vänster till höger med horisontella linjer. I bilden ligger hatten längst bak i bilden med de mindre föremålen framför, vilket gör bilden enhetlig, enligt Paulson (1992). Jag anser att det ger ett intressant djup i bilden som ändå är behaglig att titta på.

7.2 Bowler

Bowlern var den första hatt som jag bestämde att säkert skulle vara med i mitt arbete. Dels för att den har ett speciellt utseende och dels för att jag har letat efter en åt mig själv en tid. Bowlern är en hatt som framkallar en karaktär, ofta en humoristisk sådan. De flesta känner igen Charlie Chaplin och då även bowlern om än omedvetet. Bowlern var hans signaturhatt och den kallas även bl.a. kubb, plummonstop och derby.

Trälådan är lagd stående på kortsidan med ett svart paraply lutandes mot lådans högra sida. I övre kanten av lådan hänger ett gammalt fickur och grårandiga hängslen. Längst till vänster på lådans övre kant hänger en grå bowler. Alla saker i bilden bildar varsin skugga mot den gråa bakgrunden.

Bild. 3. Bowler

Hängslen, fickuret, paraplyet och även hatten representerar klädseln för en bankir på Londons gator i början av 1900-talet. Enligt Roetzel (1999) användes bowlern av bankirer och börsmäklare ända in på 1960-talet i London. Rekvisitan i bilden känns opersonliga och nästan som en del av en uniform. Merling (1993) beskriver hatten som en symbol för det industriella samhället när bärarna gömde sig under massproducerade hattar. Enligt Constantino (1997) byttes cylinderhatten ut mot bowlern dagtid i början av 1900-talet. Vertikala linjer är den snabbaste och starkaste rörelseriktningen och om vertikalen hänger ner från bildens övre kant trycks den ner, enligt Sjöstedt (2001). I denna bild finns starka vertikala linjer men som försvagas av att bilden är tagen från vänstra sidan. Dock är den ganska snabb och hatten, hängslena och klockan känns som att de vill neråt i bilden eftersom de hänger från lådans övre kant. Även paraplyet har en vertikal linje neråt men den är inte lika stark som de andra sakerna. Enkelheten i motiven är viktig för att få bilden enhetlig, menar Paulson (1992), och i denna bild är det behagliga och enkla färger på sakerna.

7.3 Trilby

Trilbyn var en okänd hatt för mig men uppkomsten av hattens namn fascinerade. Många av hattarna tillhör nästan en dräkt eller en uniform, denna likaså. Denna hatt tillsammans med baskern är de minst uppseendeväckande av de hattar som jag har valt att fokusera på. Den har ändå varit mycket populär och används även idag.

Trälådan står på långsidan och bilden är tagen rakt framifrån. Vikten av rekvisitan finns i nedre delen av bilden. Tvärs över lådan från nedre högra hörnet diagonalt till det övre vänstra hörnet står ett svart ridspö. Nere till vänster i lådan finns ett manuskript med rubriken Trilby och halvt ovanpå det finns en grön trilbyhatt. Till höger från hatten finns en gammal, orange cykelsits. Ljuset fokuseras till bildens övre sida, en aning till vänster.

Bild. 3. Trilby

På bilden finns ett manuskript med namnet Trilby. Enligt Hopkins (1999) och Berman (1993) har trilbyhatten fått sitt namn av hjältinnan i pjäsen med namnet Trilby. Ridspöet på bilden representerar hästsport som enligt Roetzel (1999) är starkt förknippat med trilbyhatten som är mycket populär inom adeln. Till höger i bilden finns också en gammal cykelsits och enligt Amphlett (2003) började kvinnor under tidigt 1900-tal medverka i

sportevenemang som cykling och ridning. Amphlett (2003) skriver om Mrs Bloomer i London som chockade alla med att klä sig maskulint i kjol med delade ben och en trilbyhatt. I denna bild är rekvisitan koncentrerad till den nedre delen av bilden. Vågräta linjer syns i lådan och även största delen av rekvisitan följer den linjen. Sjöstedt (2001) menar att horisontella linjer gör bilden vilsam och att betraktaren följer linjen till sidorna och sedan uppåt. Sjöstedt (2001) menar att då tvingas betraktaren ta del av bildens innehåll och budskap eftersom vi läser från vänster till höger i västvärlden. Hatten och ridspöet döljer en del av manuskriptet och Paulson (1992) rekommenderar att mindre föremål skall skymma de större för att få bilden enhetlig.

7.4 Basker

Baskern var inget självklart val till en början utan blev det under arbetsprocessen. Den kan även kategoriseras under mössa men jag väljer att kategorisera alla hattar som jag har valt under huvudbonad. Baskern är vald för att av alla de huvudbonader som jag har valt att lyfta fram används denna antagligen mest av alla. Detta på grund av att militära styrkor över hela jordklotet använder dem. Den har en lång historia som eventuellt kan gå ända bak till bibliska tider. Baskern är även tillbaka på modescenen med jämna mellanrum.

I den stående lådan finns en baguette ståendes till höger, en glasburk med en handfull penslar bredvid och en hög med cigaretter till vänster. Dessa saker står inne i lådan medan en svart basker hänger på lådans övre, vänstra hörn. Beträktaren ser lådan från vänstra sidan. Ljuset kommer uppifrån och bildar en skugga inne i lådans övre del.

Bild 4. Basker

Hopkins (1999) nämner att baskern är starkt associerad med bilden av en fransk bonde på cykel med en baguette under armen och en cigarett i munnen, på ett sätt symboliserade den de lågavlönade. Denna bild är en direkt avbild av den associationen. På bilden finns även en hög med penslar som skall symbolisera konstnärer och enligt Hopkins (1999) accepterades baskern som en *avant-garde*-huvudbonad av målarna i Paris vid sekelskiftet. Enligt O'Carroll (2011) är baskern inte så populär bland amerikanska soldater på grund av att den inte skyddar mot solen och är svår att sätta på huvudet med en hand. Det ser man även på bilden hur oformlig baskern är och möjligtvis passar den bättre på konstnärer än på soldater. Inne i lådan har jag skapat en diagonal linje uppåt. Enligt Sjöstedt (2001) ger detta en snabb rörelse i bilden. Rekvisitan i bilden är ganska enkel och färglös som Paulson (1992) anser är bra för att skapa en helhet i bilden. Paulson (1992) anser även att föremålen i en bild kan placeras i en grupp för att ännu förbättra helheten. Baguetten, penslarna och cigaretterna är placerade i en grupp nere i lådan och betraktas som en grupp medan hatten bryter av detta med att ensam finnas i motsatt hörn av lådan.

7.5 Panama

Panamahatten är vald för att den är mycket annorlunda än de andra hattarna. Det är den enda hatt som jag har valt som härstammar från Sydamerika. Den är tillverkad av strån, en sommarhatt i jämförelse med de andra filthattarna. Trots allt detta är den ändå en hög aktad hatt som finns att köpas i många prisklasser.

I bilden finns en gammal trälåda, i mitten av den finns en Panamahatt och i nedre kanten finns tre olika saker. Längst till vänster finns en hög av mörka kaffebönor, i mitten en hög av strösocker och till höger en kopp med utspilld kakao.

Bild. 5. Panama

Sakerna i denna bild är inne i lådan, vilket symboliserar att de alla är exportvaror. Spark (1996) och Miller (2000) beskriver Panamahatten som en av Ecuadors viktigaste exportvaror. I bilden finns kaffeböner, socker och kakaopulver och Hopkins (1999) nämner att dessa varor tillsammans med Panamahatten och guld är de varor som Ecuador exporterar mest. Linjerna i bilden är horisontella, vilket enligt Sjöstedt (2001) gör bilden vilsam och harmonisk. Hatten, som är stor och drar åt sig ljuset, är lagd mitt i bilden, vilket Cope (2004) anser sällan är lyckat kompositionsmässigt. I detta fall anser jag själv att det gör bilden intressant. De tre sakerna som fungerar som rekvisita är grupperade nere i bilden. Kaffebönorna, sockret och kakaopulvret är placerade i en horisontell linje för att balansera upp hatten och för att inte göra bilden orolig. Dessa saker är precis som hatten placerade inne i lådan, vilket symboliserar att alla saker är exportvaror. Sjöstedt (2001) anser att kompositionen i en bild hjälper till att framföra budskapet i bilden till betraktaren.

7.6 Stetson

Stetsonhatten är Amerika personifierad och används inte mycket till vardags utanför Amerikas gränser. Den har en mycket stark tradition och intressant uppkomst. Den är vald för att det ännu finns en stor marknad för dessa hattar. Varje respekterad cowboy skall ha en eller flera och varje turist som besöker Amerikas södra delar skall köpa en hatt som souvenir. Stetson är ett så traditionsrikt namn att det ofta används som samlingsnamn för alla cowboyhattar.

Lådan som står på kortsidan har en svart cowboyhatt hängandes på det övre, högra hörnet. Nedanför den inne i lådan står ett gammalt tvättbräde på snedden. På den vänstra sidan hänger en liten mjölkkanne från övre hörnet och ovanpå hörnet står en mugg av metall. Ljuset kommer från högra sidan och kastar en skugga på bilden till vänster.

Bild. 6. Stetson

Hood (2005) skriver att John. B. Stetson reste ut i västern. Sakerna på bilden representerar det. Mjölkkannan, tvättbrädet och muggen hade man kanske med sig på resor under den här tiden. Hopkins (1999) menar att Stetsonhatten är gjord för utomhusliv och att hatten först tillverkades av John B. Stetson runt brasan på en resa. Hatten i bilden är inte tillverkad av Stetson men enligt Hood (2005) är stetson ett allmänt begrepp för olika cowboyhattar. Bilden har ganska många vertikala linjer som enligt Sjöstedt (2001) ger en snabb bild. Lådan i bakgrunden och tvättbrädet har starka vertikala linjer. Dock går de inte genom hela bilden och på tvättbrädet är linjerna en aning diagonala. Bilden är ändå ganska snabb och det känns som att tvättbrädet och muggen vill uppåt i bilden. Eftersom mjölkkannan och hatten hänger ner över kanten på lådan går de i motsatt riktning och vill neråt. Sjöstedt (2001) menar att vertikaler som står i bildens nedre kant vill upp och vertikaler som finns i övre kanten vill ner. Bilden är uppbyggd med ett tyg under sakerna, vilket Paulson (1992) anser utgör grunden till ett stilleben. Bilden har en tyngd på högra sidan eftersom sakerna där är större och tvättbrädet lutar en aning åt höger. Enligt Cope (2004) sätter man motivet i mitten av bilden instinktivt men kompositionsmässigt är det sällan bra.

8 Kritisk granskning

I detta kapitel granskas lärdomsprovet kritiskt utgående från Larssons (1994) kvalitetskriterier. Här har jag granskat mitt arbete genom kvalitetskriterierna perspektivmedvetenhet, intern logik, struktur och konsistens.

När något skall tolkas har vi en förståelse för det genast vid första mötet men enligt Larsson (1994) måste varje del relateras till en helhet för att ge en innebörd. Därför förändras förståelsen från första mötet genom hela tolkningsprocessen. Det är viktigt att kunna avgränsa sig och skapa klara forskningsfrågor eller syfte så man har en utgångspunkt för tolkningen. Larsson (1994) menar också att det är antaganden tillsammans med empirisk data som ger den viktigaste förståelsen för ett arbetes konstruktion.

Mitt arbete har en bra helhet anser jag. Alla delar är viktiga för att förstå innebörden i arbetet. För att kunna ta sig an de specifika hattarnas historia är det viktigt att få en grund i hur hattarna har sett ut före dessa, vilket jag har redogjort i kapitlet om hatten genom olika tidsepoker. Mitt arbete har inte haft några forskningsfrågor, vilket gör att resultatet inte är så tydligt som det skulle kunna vara. Syftet är ändå riktgivande och jag anser att arbetets resultat möter syftet. Jag anser att alla delar i mitt arbete är viktiga för att kunna ta till sig mitt resultat.

För att skapa intern logik pratar Larsson (1994) om harmoni. Forskningsfrågorna borde styra datainsamlings- och analysmetoderna. Mellan dessa tre borde det råda harmoni. Detta anser dock Larsson (1994) inte skall följas slaviskt eftersom vissa metoder medför vissa perspektiv. Därför borde man inte endast ha forskningsfrågan som utgångspunkt.

Jag har inte haft några forskningsfrågor men genom mitt syfte att redogöra för herrhattens historia har valet av datainsamlingsmetoder och analysmetoder varit enkla. För att få grepp om historien och även visa mitt resultat med hjälp av bilder var dokumentstudier och fotografering klara val av datainsamlingsmetoder. Detta gjorde att bildanalys som analysmetod föll naturligt. Jag anser att det finns en harmoni mellan mitt syfte och mina metoder och det gör arbetet enhetligt.

Resultatet får en bra struktur om arbetet är överskådligt och enkelt, menar Larsson (1994). En röd tråd genom arbetet åstadkommer detta men även framställningen av resultaten påverkar strukturen. I en text finns huvudsaker och bisaker och ofta ges bisakerna för stort

utrymme. Detta skall man undvika och tydligt markera vad som är viktigt och vad som är mindre viktigt, anser Larsson (1994).

Mitt arbete har en röd tråd genom alla kapitel anser jag. I utgångspunkterna har historien redogjorts. Det första kapitlet i utgångspunkterna var svårt att göra till en lättläst text med alla årtal och beskrivningar på samma gång eftersom det inte fick bli ett för ingående och långt kapitel. Det skulle kunna göras klarare att detta är en bisak i arbetet. Bakgrunden om modister och hattmakare är viktig eftersom det är de som skapar historia även om de i helheten också är på sidan om. Bildkompositionen var viktig för att kunna ta del av min resultatredovisning. Det kapitlet skulle ha kunnat vara mera omfattande eftersom det hjälpte mig att göra min resultatredovisning. Alla mina tidigare forskningar berör de hattar som jag har valt att fokusera på. Mitt val att sätta resultatredovisningen och tolkningen i samma kapitel ger bättre struktur för att man behöver se bilden för att förstå tolkningen. Resultatredovisningen har jag försökt dela upp för att göra det mera överskådligt. Jag tycker att jag har kunnat visa vad som är viktigare än andra saker till exempel att hatten genom olika tidsepoker är en sammanfattning, medan kapitlen om de sex olika hattarna är mycket mera djuptgående.

Med konsistens i arbetet menar Larsson (1994) att helhetens innebörd byggs upp av de olika delarna i arbetet men även att de enskilda delarnas innebörd beror på innebörden av helheten. En tolkning har hög kvalitet när delarna i en text hanteras på ett sätt som gör helheten och delarna så konsekventa mot varandra som möjligt. Larsson (1994) menar att detta nästan alltid leder till att man bortser från vissa faktorer i tolkningen för att de inte passar in i helheten.

Historien om de olika hattarna har definitivt varit grunden för alla delar i arbetet. Alla delar hjälper en att förstå innebörden i resultatet och resultatet har varit i tankarna under processen av alla delar. I min tolkning har jag definitivt försökt använda mig av så många källor som möjligt men man väljer förstås bort sådant som inte avspeglas direkt i resultatet. Mitt resultat och tolkning är bara en del av helheten eftersom jag har valt att tolka historien i mina bilder på detta sätt. Med utgångspunkterna och utan forskningsfrågor fanns det ett brett spektra att tolka ifrån och därför lämnades en hel del utanför.

9 Diskussion

I detta kapitel diskuterar jag mitt examensarbete som helhet ur min egen synvinkel. Resultatet jämförs med syftet samt att jag reflekterar över mina utgångspunkter och bakgrund. Arbetet värderas kritiskt och i diskussionen kommer jag att nämna förbättringsförslag och ge idéer till vidare forskning.

Syftet med denna studie är att redogöra för herrhattens historia. Jag har valt att fördjupa mig i sex specifika hattars historia och dessa är cylinderhatt, bowler, trilby, basker, Panamahatt och Stetsonhatt. Hattarna har jag valt för att de hör till historiens mest inflytelserika hattar och de är sådana som man känner igen ännu idag. De sex hattarna har en så stark tradition att de ger vilken person eller karaktär som helst en mycket klar association. Jag vill att estenomer och andra yrkesmänniskor inom branschen skall kunna dra nytta av studien.

Jag tycker att syftet med arbetet har uppnåtts. Bilderna visar en historia och fast man aldrig är 100 % nöjd med sina bilder tror jag att historien bäst framhävs på detta sätt. Skulle jag ha valt en modell skulle fokus kanske ligga mer på personen i bilden. Jag har definitivt blivit mera säker med kameran under arbetets gång. Bildkomposition och bilduppyggnad var en viktig del av resultatet för utan dessa skulle bilderna inte ha blivit tagna. Berättelsen som bilderna visar skulle också ha varit omöjlig utan bild-komposition. Det starka i arbetet tycker jag är helheten. Den är bred trots att jag har fördjupat mig i sex specifika hattar.

Det svåraste med mitt arbete var bilderna till resultatet. Det var svårt att bestämma sig för hur man ville tolka historien då det finns så många olika sätt. Det var också en utmaning att fotografera när man inte har mycket erfarenhet av det. Jag är ändå nöjd med det jag har åstadkommit och hur jag valde att framställa historien fastän bilderna inte är perfekta. Det finns som sagt hur många sätt som helst att tolka historien, vilket kan vara en fortsättning på mitt arbete. Valet av de första hattarna var lätt men senare har min kunskap som jag har fått varit en stor faktor i valet av resterande hattmodeller. Baskern kanske inte kallas hatt utan är mera en huvudbonad men det är en viktig sådan med många traditioner och associationer. Därför ville jag ha med den. Namnet på arbetet ville jag inte ändra på grund av detta för att huvudbonader inte har samma pondus och klang som hattar.

Denna undersökning riktar in sig på herrhattar. En fortsättning på detta arbete kunde handla om damhattar eller skillnaden mellan dessa två. Hattar har liksom all annan klädsel i historien handlat mycket om status, vilket skulle vara intressant att undersöka. Det finns

många andra utvecklingsförslag till undersökningen. Det finns många hattar som jag inte har skrivit om som man skulle kunna fokusera på. Etikettsregler för hattar och klädsel i allmänhet var mycket viktiga förr och dessa kunde man undersöka. Till exempel kunde man undersöka äldre människors syn på dessa regler och på hattar i allmänhet i jämförelse med yngre personer som inte har växt upp med dessa. Jag hade tänkt göra en omfattande bildportfolio men hann tyvärr inte. En bildportfolio skulle vara ett bra komplement till undersökningen och en sådan går att utveckla på vilket sätt man vill.

Tidigare forskningen var inte helt lätt att hitta. Speciellt sådana som man kunde tolka emot, men jag har tolkat mot alla och det är jag nöjd med. Alla hattar som jag har tagit foton av är inte alla de exakta modellerna som de jag har skrivit om. Dock tycker jag att det är tydligt vilka som skall föreställa vilka modeller.

Skulle jag göra om mitt arbete skulle jag kanske satsa på en omfattande bildportfolio och avgränsa vinkeln på arbetet mera. Jag har lärt mig mycket och trots att det har varit jobbigt och en utdragen process, har mitt intresse för hattar bara blivit större under arbetets gång. Förhoppningsvis kommer mitt arbete att leda till vidare forskning inom området. Med tanke på att *Elle* rapporterar i sin trendbibel höst/vinter 2011/2012, 25 om hattarna som huvudsaken i höstkollektionerna tror jag att mitt arbete kan vara till nytta för estenomer. Trenden kan också göra att det finns intresse för fortsatt forskning inom området.

Litteratur

Baudot, F. (1996). *Chanel*. Paris: Editions Assouline.

Berghult, J. (2002). *Stylingguiden – hitta din egen stil*. Västerås: ICA bokförlag.

Berman, A. (1993). *George du Maurier's Trilby whipped up a worldwide storm*. [Online] <http://www.trilbyfl.com/Trilby/book/smithsonian.htm> (Hämtat 4.8.2011).

Bjereld, U., Demker, M. & Hinnfors, J. (2002, 2009). *Varför vetenskap?*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bohlin Brundin, P., Hasselberg, K. & Kühlhorn, B-M. (1989). *Lärobok i bild*. Stockholm: Natur och kultur.

Constantino, M. (1997). *Men's fashion in the twentieth century: From frock coats to intelligent fibres*. London: Batsford.

Cornell, P., Dunér, S., Millroth, T., Nordström, G.Z. & Roth-Lindberg, Ö. (1985). *Uppslagsbok i bildanalys; teorier, metoder, begrepp*. Malmö: Gidlunds.

Daly, T. (2004). *Digitalfoto - fotografering och bildbehandling*. Singapore: Natur och kultur/LTs förlag.

Ejvegård, R. (2009). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Y. & Göthlund, A. (2004) *Mötet med bilder*. Poland: Studentlitteratur.

Eriksson, L. & Wiedersheim-Paul, F. (2006) *Att utreda, forska och rapportera*. Malmö: Liber AB.

Hood, S. (2005). *Home on the range*. [Online] <http://ezproxy.novia.fi:2052/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=17318022&site=ehost-live> (Hämtat 28.1.2010).

Hopkins, S. (1999). *The Century of Hats*. London: Quintet Publishing Limited.

Larsson, S. (1994). *Om kvalitetskriterier i kvalitativa studier*. Ingår i Starrin, B. & Svensson, P-G. (Red.). *Kvantitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

- Lenius, O. (1999). *A well-dressed gentleman's pocket guide*. London: Prion Books Ltd.
- Ljung, S. (2002). *Stora boken om skönhet*. Danmark: Norrhaven Book.
- Miller, T. (1994). *The crown of Montecristi*. [Online]
http://findarticles.com/p/articles/mi_m1134/is_5_109/ai_62685107/ Hämtat 28.1.2010
- Marling, K.A. (1993). *A Blessing on Your Head*. [Online]
<http://www.nytimes.com/1993/04/18/books/a-blessing-on-your-head.html> (Hämtat 19.10.2011).
- Nilsson, P. (2004). *Modekompassen för män*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB.
- O'Carroll, E. (2011). *Army beret to be dumped in favor of more practical caps*. [Online]
<http://www.csmonitor.com/USA/Military/2011/0614/Army-beret-to-be-dumped-in-favor-of-more-practical-caps> (Hämtat 19.10.2011).
- Patel, R. & Tebelius, U. (1987). *Grundbok i forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Paulson, T. (1992). *Bildkomposition, teckning, målning och foto*. Västerås: ICA-förlaget AB.
- Repstad, P. (1993). *Närhet och distans*. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap. Lund: Studentlitteratur.
- Resare, A. (1993). *Klädd i hatt*. Stockholm: Nordiska museets förlag.
- Segeholm, G. (2008). *Konsten att ta vinnande bilder*. Borgå: Pagina Förlags AB.
- Sjöstedt, U. (2002). *Fotoskolan: komposition*. Borås: Natur och kultur/LTs förlag.
- Spark, D. (1996). *Get ahead, get a panama*. [Online]
<http://ezproxy.novia.fi:2052/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=9603250791&site=ehost-live> (Hämtat 28.1.2010).
- Thulin, C. (2005). *Stil: Inspirerande råd och praktiska tips om personlig klädstil*. Italien: Bokförlaget DN.
- Uusivirta, M. (1982). *Hår- och klämodets stillära*. Helsingfors: Statens tryckericentral.
- Watson, B. (1994). *In the heyday of men's hats, fashion began at the top*. [Online]
<http://ezproxy.novia.fi:2052/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=9403047604&site=ehost-live> (Hämtat 27.1.2010).